

ויאמר ה' אל משה אמר אל הכהנים בני אהרן ואמרת אלהם לנפש לא יטמא בעמיו (כא, א).

בעמיו – בעול שמהם כחך עמיו, ילא מת מלוא (כ"ט).

בתוס' ברכות (כ.) כתב הטעם דכ"ג נטמא למת מצוה משום דאיסור שאינו שוה בכל נדחה מפני כבוד הבריות. ותמה הגרע"א לפ"ז על דברי התוס' ביצה (יד:) שנדחקו להוכיח דנשים מוזהרות על שעטנז, דהו"ל להוכיח מהא דאר"י המוצא כלאים בבגדו פושטו אפי' בשוק, ואם איתא דנשים פטורות הו"ל איסור שאינו שוה בכל.

ונראה דלק"מ, דאינו שוה בכל שכתבו התוס' היינו כ"ג שהוא היוצא מכלל סתם בני אדם ליאסר בטומאה, משא"כ בכלאים אין האנשים היוצאים מהכלל ליאסר אלא בהפך הנשים יוצאות מן הכלל להפטר, ובכ"ג לא מיקרי אינו שוה בכל. [וטעם הענין הוא כי מי שיש לו מעלה יתירה על שאר בני"א לא מפני כך יולול במעלת כבוד הבריות]. וע"פ הגדר שכתבנו בענין שוה בכל יתורצו הרבה קושיות, ואכמ"ל.

ולאחתו הבתולה הקרובה אליו אשר לא היתה לאיש לה יטמא (כא, ג).

הרמב"ם (פ"ב מהל' אבל ה"ו) כתב הטומאה לקרובים דהויה היא ולא הותרה, לפיכך אסור לכהן להתטמא למת אפי' בעת שמתטמא לקרוביו שנא' לה יטמא ואינו מטמא לאחרים עמה שלא יאמר הואיל ונטמאתי על אבי אלקט עצמות פלוני וכו' עכ"ל.

ובמנ"ח (מצוה רס"ד) כתב, ולא זכיתי להכין דברי רבינו הגדול כאן, דנראה מדבריו דאם היה הותרה טומאת קרובים היה רשאי ליטמא למת אחר ג"כ, ולא שמעתי מעולם דבר זה, דכיון דהתורה התירה לו דבר זה יעשה דבר אחר אשר תורתנו הקדושה אסרתו. דרך משל המבואר ביומא (מו.) דשבת הותרה אצל קרבנות ציבור היעלה על הדעת דבשעה שמבעיר אש או שאר מלאכות לצורך הקרבנות יהיה מותר להבעיר אש ולעשות מלאכה לצרכו וכו', וכן מילה דקיי"ל (פ"א מילה הל' ט') דהותרה וכו' מותר למול שלא בזמנו בשעה שהוא מל תינוק בזמנו וכו'.

וכתב ליישב עפ"ד הר"ן ביצה (ט: מדפי הרי"ף) דמותר לרבווי בשעורא ביו"ט כיון שהותרה אוכל נפש אף התוספת הותרה, אף שאין צריך לו לצורך אוכל נפש מ"מ כיון שמלאכה אחת היא תוספתו כמזהו ושרי. משא"כ בפקד"נ בשבת אם אמדוהו לשתי גרורות, ויש שתי גרורות בענף אחד ויש שלוש גרורות בעוקץ אחד, כיון שפקד"נ הוא רק דיהוי אצל שבת, א"כ התוספת שאין צריך לו הוא איסור דאורייתא אע"פ שהוא מלאכה אחת, ואינו רשאי להביא רק השתי גרורות ולא השלוש.

וא"כ הה"ד הכא, אם מונח בבית מת קרוב ויש עוד באותו הבית מת רחוק, אה"נ כל זמן שהיה מטמא לקרוב אין איסור לטמא אף לרחוק כי הוא מחולל, אך ליכנס בתחילה בתוך הבית אשר יש שם רחוק, זר מאד, דהוי כמו שלוש בעוקץ אחד דחצי מותר והמותר הוא תוספת, ואם אמרינן דטומאת קרובים הותרה א"כ הו"ל כמו ריבוי ביו"ט, דכיון שהוא בבת אחת אף דהמותר הוא מלאכה ובלאו כיון דלא צריך ליה מ"מ הוא בבת אחת ואין איסור ה"נ אין איסור, אבל אי אמרינן דיהוי הוא א"כ הוי כמו פקד"נ בשבת בשלוש בעוקץ אחד, דהריבוי שאין צריך שהוא איסור אסור אף בבת אחת.

וא"כ הכא נמי אסור להכנס לבית שיש שם מת קרוב אם יש שם מת רחוק ג"כ, כי הוא תוספת ותוספת איסור אסור אם דהוי הוא, וכן לנגוע בבת אחת קרוב ורחוק אסור, רק אם נכנס תחילה לקרוב מותר ליגע אפי' ברחוק, דמ"מ אין איסור ליטמא עוד מחמת שהוא מחולל כבר, אבל ליכנס לכתחילה לבית שיש שם קרוב ורחוק נראה בעיני דאם הותרה טומאת קרובים מותר ואם דיהוי אסור, ודמי מכל צד לדברי הר"ן הנ"ל שמחלק בין שבת ליו"ט, עכ"ל. (ועיין בהגה' הלק"י מה שהעיר בזה).

ודבריו צ"ע, דמה ענין זה לזה, דאמו ע"י ריבוי מתים מוסף טומאה בטומאות.

וטעם דברי הרמב"ם הוא עפ"משי"ב בבית ישי (ס' קל"ו) שנזיר טמא שחוזר ונוגע במת לוקה משום דיש מטמא אחר מטמא, משום דקפידת

התורה על מעשה ההטמאות ולא על התוצאה, ע"ש באריכות. וא"כ שפיר שייך להרמב"ם ריבוי בשעורים בריבוי ההטמאות.

ועיין בעיוו"ט (או"ח סי' א') ובחזו"א (יבמות קל"ד אות א') שפלפלו במש"כ תוס' (יבמות ד: ד"ה אפי') בבגד פשתים דמניה תכלת אי שרי להוסיף גם לבן של צמר, דמה שייך תוספת איסור בזה הרי הבגד כבר כלאיים בלא"ה.

ולפמשי"נ נראה דלדעת התוס' דכלאים בציצית דהויה ולא הותרה (ודלא כהרמב"ן) שפיר שייך ריבוי בשיעורין, ובלבד שנאמר שאיסור שעטנז אינו על המצב שיש בגד של תערובת אלא מעשה הלבישה של שני המינים. ועיין מה שפלפל בזה בכתבי הגר"ח (אות ע"ד) ואכמ"ל.

וקדשתו כי את לחם אלהיך הוא מקריב קדש יהיה לך כי קדוש אני ה' מקדשכם (כא, ה).

במשך חכמה כתב דהא דפסק השו"ע (קכ"ח סעי' מ"ה וט"ז ומג"א והגר"א שם) דכהן אינו יכול למחול על כבודו זהו דוקא כהן הדיוט, אבל כהן גדול שפיר יכול למחול על מה שהוא יתר על כהן הדיוט ע"ש היטב. נמצא לפ"ד דכבוד כהן גדול דמי לכבוד ת"ח. דהנה כהונה יש לה כ"ד מעלות וכן למלכות יש כ"ד מעלות ואילו לתורה יש מ"ה מעלות, וכמו"כ כה"ג יש לו מ"ה מעלות כמש"כ הגר"א בפרושו לאבות הובא במשכ"ח (במדבר יח, ט, ודו"ק).

והכהן הגדול מאחיו אשר יוצק על ראשו שמן המשחה ומלא את ידו ללבש את הבגדים את ראשו לא יפרע ובגדיו לא יפרם (כא, ו).

ב' במסורה יוצק חדא הכא, ואידך נהר יוצק יסודם (איוב כ"ב ט"ז), רמז למ"ש (הוריות יב.) אין מושהים את המלכים אלא על המעיין.

ומן המקדש לא יצא ולא יחלל את מקדש אלהיו כי נזר שמן משחת אלהיו עליו אני ה' (כא, יב).

ומן המקדש לא ילא. אינו לו"ך לחזר המטה (כ"ט).

ונראה רמז לדבר ומן המקדש לא יצא ר"ת לוייה.

וידבר משה אל אהרן ואל בניו ואל כל בני ישראל (כא, כד).

האיסור להקריב בעל מום מסיים וידבר משה וגו' ואל כל בני ישראל, ותמוה דהרי אמור להיות רק לכהנים, ומאי שיימא דבני ישראל הכא. ופירש החזקוני אזהרה שלא יתנו לכהנים בע"מ את קרבנותיהם להקריב. ותימה אטו בכהני רשיעי עסקינן ואם להוסיף איסור כמו בישראל המטמא כהן, הא התם באמת יש לאו מיוחד ע"ז אבל כאן לא הוזכר בשום מקום איסור זה.

לכן נראה דהאמירה לישראל הוא על היתר האכילה של בעלי מומין, שלא יתמיהו ישראל כשיראו כהן בעל מום אוכל קרבנם שהרי כהנים אוכלים ובעלים מתכפרים וירע בעיניהם, שיהשבו שהם מקלקלים להם כפרת האכילה ודו"ק.

וידבר משה אל אהרן ואל בניו ואל כל בני ישראל (כא, כד).

הרמב"ם (פ"ג אבל הל' ה') כתב המטמא את הכהן וכו' אם היה הכהן שוגג וזה שטמא מויד הרי זה שטמא לוקה. ועיין בלח"מ שנדחק למצוא מקורו וכתב דהיה להרמב"ם שום דרשא.

והנראה דליק ליה הרמב"ם מדכתיב וידבר משה אל אהרן ואל בניו ואל כל בני ישראל ומה ענין כל ישראל להכא. והנה רש"י פירש להזהיר ב"ד על הכהנים ומקורו מהתו"כ, אמנם יעויין היטב ברש"י ובתורת כהנים דהשמיטו תיבת "כל" וכתבו ואל בני ישראל, אבל בספרים שלפנינו כתיב כל וע"כ דהאיסור הוא על כל ישראל וב"ד הם שלוחי כל ישראל ודו"ק.

וכל זר לא יאכל קדש תושב כהן ושכיר לא יאכל קדש (כב, ו).

בתוס' יבמות (צ.) תמיהו למ"ד קטן אוכל נבלות אין ב"ד מצווין להפרישו א"כ הו"מ לאוקמי הא דקטן שהשיאו אמוה ואחיה לכהן אוכלת

בגינו תרומה אפי' בתרומה דאורייתא, ואמאי אמרינן שם דרך בתרומה דרבנן.

ונראה דלא שייך הא דאין ב"ד מצווין להפרישו אלא בנכילות וכיו"ב שהוא איסור גברא, ר"ל שהאיסור מחמת פחיתות המאכל שאינו ראוי לישראל, משא"כ איסור תרומה הוא להיפך מחמת השיבות התרומה אין הור ראוי לאוכלו, והוא איסור חפצא, ככה"ג ודאי מפרישין אף קטן שלא יפגום במעלת התרומה, וז"פ.

ובזה א"ש ג"כ ק' מל"מ (פי"ז ממאכלות אסורות הכ"ז) למ"ד סיכה כשתיה הוי רק מדרבנן א"כ מאי איבע"ל יבמות (ע"א). קטן ערל מהו לסוכו בשמן של תרומה והרי לדעת הרשב"א ספינן לקטן איסור דרבנן, אכן למ"ש א"ש.

ובס' אמרי משה (סי' י"ג) לחדש מחמת קושיות אלו דבאכילת זר יש איסור מצד משמרת תרומותיו. ולמ"ש א"צ לזה אלא פשוט דאיסור וכל זר לא יאכל קדש הוא איסור חפצא ולפ"ז כל העושה ומסייע לכך עובר אע"פ שלא הוא אכל.

ובחן כי יקנה נפש קנין כספו הוא יאכל בו ויליד ביתו הם יאכלו בלחמו (כב, יא).

כי יקנה נפש – עצד כנעני שקניו לגופו (רס"י).

במשנה אחרונה (פ"ח דתרומות מ"א) כתב שמשמע מלשון הרמב"ם דעבד האוכל תרומה מברך אשר קדשנו בקדושתו של אהרן וציונו לאכול וגו'. וכתב דהתוס' נמי ס"ל דעבד מקיים מצוה באכילתו תרומה. וצ"ע מ"ש הר"מ בפיה"מ (גיטין פ"א מ"ו) שאכילת תרומה בעבד אינו מעלה לו אלא באכילת בהמתו כהך.

ובחן כי יקנה נפש קנין כספו הוא יאכל בו ויליד ביתו הם יאכלו בלחמו (כב, יא).

ג' במסורה בלחמו. הכא, בלחמו קדמו נדד (ישעי' כא, יד), נשחיתת עין בלחמו (ירמיהו יא, יט).

רמז לג' שאם אכלו תרומה אינם משלמים את החומש. א. האוכל תרומה טמאה שאינו משלם אלא דמי עצים, וז"ש נשחיתת עין בלחמו. ב. המאכיל את האורחים תרומה אע"פ שהם משלמים קרן וחומש מ"מ הרי הוא משלם להם דמי סעודתן משום שדבר האסור נפשו של אדם הותה ממנו, וז"ש בלחמו קדמו נודד. ג. המאכיל את בניו הקטנים ואת עבדיו בין קטנים בין גדולים שאינו משלם את החומש, וז"ש כי יקנה נפש קנין כספו כו' ויליד ביתו הם יאכלו בלחמו.

ואיש כי יאכל קדש בשגגה ויפא המשייתו עליו ונתן לבחן את הקדש (כב, יד).

כי יאכל קדש בשגגה פרט למזיד (תו"כ). וצ"כ מאי קמ"ל הא מבואר זה בקרא.

והנראה דס"ד דמזיד נמי חייב תשלומי תרומה דומיא דמועל בהקדש בזדון לוקה ומשלם קמ"ל דלא לוייעוין ברמב"ם (פ"א מעילה הל' ג') כל המועל בזדון לוקה ומשלם וכו', ובהגה"ה שם תימה והא אין אדם לוקה ומשלם, ורבינו עצמו פסק בהל' תרומות (פ"ז הל' ו') שהאוכל תרומה בזדון לוקה ואינו משלם וכו'. ולמשנ"ת זהו הא דקמ"ל ודו"ק.

ואיש כי יקריב זבח שלמים לה' לפלא נדר או לנדבה בבקר או בצאן תמים יהיה לרצון כל מום לא יהיה בו (כב, כא)

בכורות (לג'): אמרינן דלר"מ מרבינן מקרא דכל מום לא יהיה בו לרבות מטיל מום כבעל מום, ולרבנן לגרמא דהוא דאתי, שלא יגרום לו מום ע"י דבר אחר, שלא יתן דבלה או בצק על אוזן כדי שיכוא כלב ויטלנו. וכתבו האחרונים (עיין אחיעזר ח"א סי' ל"ג) דלפ"ז דלר"מ דלית ליה קרא לגרמא שרי ליתן לו מום בגרמא.

והנראה דבאמת הני תרי דיני דמטיל מום כבעל מום ומטיל מום ע"י גרמא הוי תרתי דסתרי, דלרבנן דאמרי להטיל מום ע"י גרמא ע"כ גדר

האיסור הוא התוצאה, וא"כ לא שייך לאסור מטיל מום כבעל מום דהוי כבר בע"מ, משא"כ לר"מ דאוסר להטיל מום אף כבע"מ ע"כ הגדר הוא המעשה ולא שייך לאסור בגרמא, ודו"ק.

ומיד בן נכר לא תקריבו את לחם אלהיכם מכל אלה כי משחתם בהם מום בם לא ירצו לכם (כב, כה).

כתב המשך חכמה, הרמב"ן בהשלמתו למנין המצות (ל"ת ח') כתב שנמנענו שלא לקבל שקלים מן העכו"ם ולא נצרף אותם עמנו בקרבנות צבור (כגון התמיד המוספין ועולתם) והוא אומרו יתעלה ומיד בן נכר לא תקריבו. והנה בתלמודין לא נזכר כלל הך דרשא דספרא ועיקרו קאי שלא להקריב בקרבנם בעל מום והביאו רבינו במצוה ל"ת צ"ו, ע"ש וכן דרשו בתמורה (ז). באורך וזהו פשטא דקרא, עכ"ל.

ונראה, דענין השקלים הוא להשתתף נפשות ישראל להיות כאילו הקריבו נפשם ע"ג המזבח, וכבר כתבו המחברים דשקל בגימט' נפש. והנה או"ה ערלים, וערלות חשיב כמום כמש"כ המשך חכמה לעיל (פס' י"ט) ולכן אף הנכרים פסולים מליקרב, וזשאה"כ ומיד בן נכר לא תקריבו וגו' כי משחתם בהם מום בם מכאן למדו לא ליקח מהם שקלים ודו"ק.

ולא תחללו את שם קדשי ונקדשתי בתוך בני ישראל אני ה' מקדשכם (כב, לב).

מה תלמוד לומר ונקדשתי, מסור עצמך וקדש שמי. יכול ביחוד, תלמוד לומר בתוך בני ישראל, וכשהוא מוסר עצמו, ימסור עצמו על מנת למות, שכל המוסר עצמו על מנת הגם, אין עושין לו נס, שכן מצינו בחנניה מישאל ועזריה שלא מסרו עצמם על מנת הגם וכו' (רס"י).

עיי' בשפ"א שעורר מה ענין סמיכה על הנס לכאן ולמה האריך רש"י כ"כ.

ונראה דדבר גדול דבר רש"י. דנראה דשאני דין מס"נ של קדוה"ש (כגון שעת השמד) מדין מס"נ על ג' העבירות החמורות. שבג' עבירות חמורות הגדר שאסור לעבור אפי' יהרג, נמצא שהמיתה היא משיעורי החיוב שמתחייב בהמצוה אבל אינה מוגף המצוה, משא"כ מצות קדוה"ש גדרה הוא ליהרג על קדוה"ש, נמצא המיתה היא מעצם גוף המצוה. שאין הגדר לקדש ש"ש אפי' יהרג, אלא המס"נ היא גופה המצוה וזה נקרא קדוה"ש.

וז"ש רש"י שלא ימסור עצמו ע"מ שיעשה לו נס שאם עושה כן לא קיים מצות קדוה"ש כלל והיינו שאין עושין לו נס, משא"כ בג' עבירות שפיר יכול לעשות ע"מ הנס.

ולא תחללו את שם קדשי ונקדשתי בתוך בני ישראל אני ה' מקדשכם (כב, לב).

בסנהדרין (עד'): קי"ל דכל קידה"ש אינו אלא רק בפני ישראל דוקא כדכתיב ונקדשתי בתוך בני, [ואף ב"נ אם מצוה על קדוה"ש בו' מצות שלו זה ג"כ אינו אלא בפני ישראל].

והענין כי אין ענין קדוה"ש לצורך הקב"ה להרבות כבודו, כי כל הגויים כאין נגדו. אך הקידוש הוא לצרכנו שיקבע בלבנו קדושת ה'.

דבר אל בני ישראל ואמרת אלהם מועדי ה' אשר תקראו אתם מקראי קדש אלה הם מועדי (כב, ב).

הק' המפרשים דפ' אמור כתיב המועדים ולא הוזכרו הקרבנות רק ברמז והקרבנות אשה לה' ונשנו בפר' פנחס בפרטי הקרבנות והול"ל הכל במקום א'.

ונראה דב' דינים הם ברגלים, א' שעיקרן היו"ט והשבתה ואילו הקרבן רק דין נוסף, וא' שהקרבנות הם עיקר ההפצא שלהן. ודו"ק שבכל רגל יש ב' שמות וב' טעמים. ועצ"ת.

ביום הראשון מקרא קדש יהיה לכם כל מלאכת עבודה לא תעשו (כג, ז).

² א.ה. לכא"י י"ל לפ"מ שביאר בשו"ת אב"מ (סימן י"ז) שבעבד הוא מצד קנין איסור, ובכחמה ליכא קנין איסור, וכפי הנראה נקט המשנה אחרונה דמברך מחמת הקנין איסור ידידה (הערת הרב ה"ה. שליט"א).

³ וכיו"ב כתב בס' קובץ הערות (בהשמטות לס' מ"ה) שבאיסורי כהונה אף ישראל המסייע בזה עובר ושלכך נקרא איסור השוה בכל. ונתבאר עוד במש"כ בדף חינוך בקני' סוכת שלומך בישראל מ"א.

יש לדקדק דהכא כתיב ביום הראשון מקרא קדש יהיה לכם וביום השביעי מקרא קדש כל מלאכת עבודה לא תעשו ולא כתיב יהיה לכם, ואילו בפר' פנחס (במדבר כה, יח) כתיב איפכא ביום הראשון מקרא קדש כל מלאכת עבודה לא תעשו וגו' וביום השביעי מקרא קדש יהיה לכם כל מלאכת עבודה לא תעשו. וצ"ב.

ושמא י"ל דבגמ' (פסחים סח:) חלקהו חציו לה' וחציו לכם וכ"ז בשאר יו"ט דכתיב בהו יהיה לכם משא"כ בפסח שיש בו ב' ימים טובים יום הראשון ויום השביעי א"צ לחלק לחצאין אלא מחלק ב' הימים או הראשון כולו לה' והשביעי כולו לכם או להיפך.

ומנחתו שני עשרונים סלת כלולה בשמן אשה לה' ריח ניחח ונסכה יין רביעת החין (כג, יג).

כתבו בעלי התוס' לפיכך אנחנו מזכירים בתפילה חילוק העשרונים לפר לאיל ולכבש, ואילו יין הנסך אין אנו אומרים אלא ויין כנסכו. מפני שכבש הבא עם העומר מנחתו כפולה משא"כ בנסכים לא מצינו שום קרבן חלוק מחברו עכ"ד.

ונראה דהיינו נמי הטעם בקראי דקרבנות שהסולת של פר ואיל הוזכרו בפס' אחד ואילו של הכבשים כתוב אח"כ בפס' בפנ"ע, הואיל ובכבשים יש פעם אחת חילוק ודו"ק.

וספרתם לכם ממחרת השבת מיום הביאכם את עמר התנופה שבע שבתות תמימת תהיינה (כג, טו).

ענין ימי הספירה לתקן ז' המדות להיפך מבחי' בהמה לבחי' אדם וזהו הענין שהעומר בא משעורים שהוא מאכל בהמה, ושתי הלחם הם מאכל אדם כמש"כ הרד"ק (הושע ג, ב).

וזהו טעם המנהג ללמוד מוס' אבות בימי הספירה לשם תקון המדות ומה"ט נקראת המסכת אבות דאינון חג"ת שהם כללות המדות כי המדות הם האבות, והמעשים דהיינו נה"י הם התולדות. וז"ש הרח"ו בשע"ק שהמדות הם שרשי המצוות. ומשום כך מתנו תלמידיו של ר"ע בין פסח לעצרת כי פגמו במדה שלא נהגו כבוד זב"ו.

וספרתם לכם ממחרת השבת מיום הביאכם את עמר התנופה שבע שבתות תמימת תהיינה (כג, טו).

בכזרי (מ"ג) כתב יתכן שנביא פי' הפסוק ממחרת השבת דאינו אלא לדוגמא שאם יחול בא' בשבת יהא כך ע"ש. וצ"ב ממ"נ אם יל"פ כך הפשט למ"ל לומר שנביא פירש כך, ועו"ק שאם נביא רשאי לחדש למ"ל לאמרו בתור פשט במקרא. ועו"ק דבתמורה (טז). איתא שאין נביא רשאי לחדש. ונראה עפ"מ בדרשות בית ישי (סוף דרוש לפ' שלח) בדעת תוס' דלהכריע פשט או מחלוקת רשאי נביא ודלא כהרמב"ם, א"כ א"ש דהרי יש הרבה ראיות לפי' חז"ל (וכמ"ש הרמב"ם ושי"מ) א"כ מידי ספק לא נפקא ושייך הכרעת נביא.

ולחם וקלי וברמל לא תאכלו עד עצם היום הזה עד הביאכם את קרבן אלקיכם חקת עולם לדורותיכם בכל משבתיכם (כג, יד).

מנחת (סח:), בזמן שבית המקדש קיים עומר מתיר בזמן שאין בית המקדש קיים האיר מורה מתיר, מאי טעמא תרי קראי כתיבי, כתיב עד הביאכם וכתיב עד עצם היום הזה, הא כיצד, כאן בזמן שבית המקדש קיים [עד הביאכם] כאן בזמן שאין בית המקדש קיים [עד עצם היום הזה]. ובמנ"ח (מצוה ש"ג) כתב דלפ"ז בזמן שביהמ"ק קיים אם לא הביאו עומר אפשר דהתבואה אסורה כל השנה עד שיביאו עומר הבא דגוזה"כ הוא דבזמן שביהמ"ק קיים אינו נותר רק בהבאת העומר ואינו תלוי כלל ביום ט"ו. ועיי"ש שהביא ראיה לדבריו מסוגיא דר"ה (י: דמקשינן אמאי לא חשיב במשנה (ריש ר"ה) ט"ו בניסן ראש השנה לעומר, ותירצו אמר רב פפא כי קא חשיב מידי דלא תלי במעשה, מידי דתלי במעשה לא קא חשיב. והקשו בתוס' למ"ד (מנחות סא.) דאף בזמן המקדש האיר המורה מתיר א"כ לא תליא במעשה, ותירצו מ"מ עד הביאכם למצוה עיי"ש. ואי נימא דאפילו בלא הקרבת העומר עכ"פ בתחילת ליל י"ז נותר החדש, א"כ לא הוי תליא במעשה, וליתני במתני' ב"י בניסן ר"ה לחדש.

ואף אליבא דרב פפא נמי קשה דהא היתר זה חל מאורתא, וע"כ מוכח דבזמן הבית אין היום מתיר כלל אלא רק העומר ואם לא הקריבו עומר אסור כל השנה.

ועיינן בתפא"י אבות (פ"ה מ"ה) כתב ולא נמצא פסול בעומר וכו', דכשלא יקריבוהו ב"י בניסן ייאסרו כל ישראל לאכול חדש בשנה זו.

אולם יעיינן ברש"י קידושין (לה.) ובמאירי שם ובעצמות יוסף ובטורי אבן ר"ה (שם) ובש"ש (ש"ג פי"ג) דפליגי וס"ל דאף אם לא הקריבו עומר בליל ט"ו שרי.

ונראה לדחות ראיית המנ"ח, דענין ב' הפסוקים הכי פירושו, דאח"כ דבאמת האיר המורה הוא המתיר, אלא דאף דהאיר המורה מ"מ עדיין מעוכבים מלאכול עד ההקרב, אלא דאיסור זה הוא רק כל זמן שיש עוד מקום להקרב, משא"כ בעבר היום ושוב א"א להקריב, שפיר שרי. ולפ"ז נמצא דהאיסור עד הביאכם הוא איסור חדש בפני עצמו, ולא הוי שיעור, דהיינו דבזמן הבית נמשך זמן האיסור יותר מבזמן הזה, דלעולם ר"ה לחדש הוא האיר המורה דמ"ו, אלא דאיכא איסור לאכול עד זמן ההקרב. ולפ"ז שפיר לא מנינן כמשנה דר"ה דמ"ו בניסן ר"ה לחדש, דלרב פפא בעינן שיחול מאורתא והכא חל מהאיר המורה, ולרב שישא בריה דרב אידי מ"מ עד הביאכם למצוה, וכדכתבו התוס' שם ודו"ק.

ולחם וקלי וברמל לא תאכלו עד עצם היום הזה עד הביאכם את קרבן אלקיכם חקת עולם לדורותיכם בכל משבתיכם (כג, יד).

בכריתות (ח.) אמרינן דעל לחם קלי וברמל לוקה שלוש מדמייטר קרא דנכתוב כרמל ונילף לחם וקלי מיניה, מה לכרמל שכן לא נשתנה מבריייתו וכו' מה לקלי וברמל דאיתנהון בעיניהון וכו' ע"ש, ובאור"ש (מאכ"א פ"י ה"ב) הביא קושית גיסו רבי שמואל לפשיין צ"ל דתמה אטו משום דנעשה קלי מכרמל או לחם פקע איסורא דכרמל מיניה.

והנראה ע"פ מש"כ האור"ש במק"א דאיסור חדש אינו איסור עצמי כנבילה וטבל, אלא זו מניעה על קרקפתא דגברא שלא לאכול עד שעת היתרו, הלכך י"ל דאם נשתנה מכרמל ללחם שרי, קמ"ל. ויל"ע בזה.

אך בעשור לחדש השביעי הזה יום הכפרים הוא מקרא קדש יהיה לכם ועניתם את נפשתיכם והקרבתם אשה לה'. וכל מלאכה לא תעשו בעצם היום הזה כי יום כפרים הוא לכפר עליכם לפני ה' אלהיכם (כג, כז-כח).

צ"ב הסדר, דהפסיק בהקרבא בין העינוי ומלאכה ולכאורה הי' צ"ל עינוי ומלאכה ואח"כ הקרבא. (וכבר עמד ע"ז במשך חכמה). אך הענין, כי אע"פ שיו"כ אסור במלאכה כשבת אבל מ"מ חלוקים הם בגדרם. כי בשבת עיקר צורתה ע"ש שביתת המלאכה, משא"כ יוה"כ עיקר צורתו העינוי והקרבן ואילו שביתת המלאכה הוא דין נוסף שאמרה תורה שביהמ"כ תשבתו ממלאכה אבל לא זהו עצומו של יום ומקרא קדש שלו. ותדע שהקרבנות במועדות הם מעצם צורתם, דהנה בפסחים (עו.) ילפינן דקרבנות המועדות דוחין את שבת מדכתיב אלה תעשו לה' במועדיכם דומיא דתמיד ופסח דכתיב במועדו. ולכאורה תמוה מה ענין זל"ז, התם כונת הפסוק מפורש לעשות הפסח והתמיד במועדים ואפי' בשבת. אבל ברגלים מה דכתיב במועדיכם לא אמר הכתוב להקריב קרבנותיהם בזמנם אלא אמר אלה תעשו לה' במועדיכם פ' ברגליכם. ויתר על כן אמרו שם בגמ' דר"ה הא לא כתיב ביה במועדו ומשני ר"ה נמי איקרי מועד דכתיב קרא עלי מועד, וזה תמוה ביותר מה ראיה היא מזה שידחה קרבנו שבת. וע"כ חזינן מהכי דכל ענין שם מועד שברגלים מיוחד לקרבנות החג, שעל שם שיום זה מיוחד לקרבן מיוחד נקרא מועד ודו"ק. ומשו"ה ביו"כ הקדים הכתוב ב' הדברים שהם עיקר צורת היום ואח"כ הוסיף הדין הנוסף לשבות ממלאכה ביום הכיפורים.

שבת שבתון הוא לכם ועניתם את נפשתיכם בתשעה לחדש בערב מערב עד ערב תשבתו שבתכם (כג, לב).

ועניתם את נפשותיכם וגו' מלמד שמוסיפין מהול על הקדש וכו' שבתות מנין וכו' יו"ט מנין וכו' כל כך שיש בו שבות מוסיפין מהול על הקדש (ר"ה ט).

הקשוני על מ"ש תום כתובות (מו). דדין אין מערבין שמחה בשמחה אינו נוהג בתום יו"ט ומותר לישא אז אשה. ואמאי מ"ש שמחה משאר דיני יו"ט שנוהגין בתוספת.

והנה באמת הי' נראה שאין דין תוספת על היום לומר שמגדיל את היום, שזה דבר שא"א, וא"א להפוך יום ללילה ולהפך. אלא הוא דין בשביתה שכך הוא מקיים מצות שבות ביום זה שמוסיף מחול על הקודש, שמקדים ומאחר לשבות בו. ומדוקדק לשון הגמ' כ"מ שיש בו שבות, שהוא דין במעשה השביתה, שאין שביתה בלא תוספת. וכיו"ב בעיניו יוה"כ הוא דין במעשה העינוי שכך היא צורת העינוי ביוה"כ ודו"ק ומשו"ה למידין נמי שביעית, דכיון דשביעית טעונה שביתה ממילא יש בה תוספת שזו צורת שביתה.

מיהו בתום (ר"פ ערבי פסחים) כתבו שאפשר לקדש מבעוד יום, ואפילו מצה הי' יכול לאכול אז אלמלא קרא דבערב תאכלו, וקרא דואכלו את הפסח בלילה יעו"ש.

ונראה לתרץ בע"א עפ"מ"ש בפסחים (ע"א). לדון אם נוהג שמחה בליל יו"ט הראשון. וא"כ נהי דמרבין מקרא ליל יו"ט א' אבל עכ"פ בתוספת אין דין שמחה שהרי אין זה ליל יו"ט ונהיינו שדין שמחה אינו חל על שם הכללי יו"ט אלא על פרטי הימים כדמוכח באותה סוגיא.

אלה מועדי ה' אשר תקראו אתם מקראי קדש להקריב אשה לה' עלה ומנחה זבח ונסכים דבר יום ביומו (כג, לז).

כתבו הראשונים שהוה"מ אסור במלאכה מן התורה אלא שמסרו הכתוב לחכמים. ולכאז' צ"ב ממו"נ המלאכה אסורה או מותרת, אם אסורה מן התורה א"כ היאך שייך לומר שאח"כ באו חכמים והתירוה והורשו על זה אף בקום ועשה, ואם מדאו' מותרת א"כ האיסור הוא רק מדרבנן ומה שמסרו להם כוח לאסור הרי הוא ככל דיני דרבנן שיש להם כח לאסור מהתורה וצ"ע.

ונראה הביאור כמ"ש בשם הגר"ה ז"ל לגבי איסורי אבילות שאינם אלא קיום ולא איסור, שהרי אין איסור נפרד על כל דבר אלא הענין שיש מצוה לנהוג אבילות וכיצד מקיימים זה ע"י המנעות מכמה מעשים שביחד מתקיים עי"ז החיובי תמצוי של המצוה דאבילות, נמצא שאין כאן איסור אלא קיום. וה"נ בנ"ד מצוה מן התורה לנהוג בו קדושה כהוה"מ (כדמשמע קצת מלשון הרמב"ם שהמקור הוא ממה שנקרא מקרא קודש) או להיות עצור במלאכה (כמ"ש בגמ' מעצרת) והאיסור במלאכות הם כולם היכ"ת שבזה מתקיים המצוה של קדושה, ומסר הכתוב לחכמים שהם יסדרו פרטי החיובי תמצוי. וזה כלל גדול לכל מקום שאמרו נמסר הדבר לחכמים.

ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר כפת תמרים וענף עץ עבת וערבי נחל ושמחתם לפני ה' אלהיכם שבעת ימים (כג, מז).

בירושל' סוכה (פ"ג ה"א) אית תני בשמחת לולב הכתוב מדבר. וכ"כ רש"י סוכה (מג): ד"ה לולב נמי ע"ש. וצ"כ לשמחה מה זו עושה, ומה זה נקרא שמחת לולב, שהרי לכאורה אין שם אלא נטילה בעלמא.

והנה בגמ' פסחים (ק"ז). אפשר ישראל כו' נטלו את לולביהן ולא אמרו הלל. ואינו מובן כלל מהיכן פסיקא ליה דלא אפשר שלא אמרו. ועיין ברמב"ן בסהמ"צ (שורש א') שלמד מכאן דהלל דנטילת לולב הוא מה"ת ע"ש.

והביאור בכ"ז הוא דמצות לולב אין סוף ענינה נטילה בעלמא אלא עיקר מצותה הוא השמחה, היינו לומר דברי שמחה והלל בנטילת הלולב.

וזה הוא משאה"כ ולקחתם וגו' ושמחתם, וזהו שמחת לולב שאמרו בירושל' ושכתב רש"י. ונמצא לפי"ז שלא הלולב הוא מתנאי אמירת ההלל בסוכות אלא להיפך ההלל הוא מתנאי מצות לולב.

ובזה יבואר ג"כ מ"ש התום (סוכה למ). דשפיר אפשר לברך על הלולב אחר נטילתו והוי שפיר עובר לעשיתן משום שעוד צריך לומר בו ההלל. (שו"מ בעי"ז בחי' הגרי"ז עה"ת ועמ"ש בזה בבית ישי סו"ס ל"ד והערה ו').

ויצא בן אשה ישראלית והוא בן איש מצרי וגו' ויקב בן האשה וגו' בתוך בני"י (כד, י).

ויצא בן אשה ישראלית ר"ת איוב. שאיוב היה משורשי שניא' (איוב ב, ט) ברך אלוקים ומות.

ויצא בן אשה ישראלית והוא בן איש מצרי וגו' ויקב בן האשה וגו' בתוך בני"י (כד, י).

מלמד שנתגייר (רש"י). הקשה בחזקוני למ"ל גירות והוי עכו"ם שבא על בת ישראל הולד ישראל. וי"ל דהמצרי הרי בא עליה קודם מ"ת שהיה דינם כב"נ והולכין אחר האב.

ויצא בן אשה ישראלית והוא בן איש מצרי וגו' ויקב בן האשה וגו' בתוך בני"י (כד, י).

מלמד שנתגייר (רש"י). (ועי' רמב"ן). ונראה שהוצרך הכתוב לומר שנתגייר עפ"מ"ש הרמב"ם (פ"ט מלכים הל' ג') דב"נ המגדף בכינוי ג"כ חייב מיתה ולא כישראל דחייב דוקא בשם כמ"ש"כ ונוקב שם ה' מות יומת. וכאן כתיב ויקוב את ה' דהיה ישראל ודו"ק.

הוצא את המקל אל מחוץ למחנה וסמכו כל השמעים את ידיהם על ראשו ורגמו אתו כל העדה (כד, יד).

צ"כ מה ענין סמיכת הידים על ראש המקל דבר שלא מצינו כמותו בשאר כל הרוגי כ"ד.

ונראה הטעם כי דבר זה נקל להעיד עליו בשקר ולעורר את חמת העם, וכמו שמצינו (מלכים א' כ"א י"ג) גבי נבות היזרעלי ויעידוהו אנשי הבליעל את נבות נגד העם לאמר בך נבות אלהים ומלך ויוציאוהו מחוץ לעיר ויסקלוהו באבנים וימת, ולכך הצריכה התורה להיות העדים עוסקים ומבליטים עצמם מן העם בשעת מעשה כדי שיראו מלעשות כן אם היו עדי שקר.

הפטרת אמור

כל נבלה וטרפה מן העוף ומן הבחמה לא יאכלו הכהנים (יחזקאל מו, לא).

בגמ' (מנחות מה). ס"ד כיון דאישתרי מליקה לגבייהו וכו'. ולפשטיה דקרא י"ל בהיפך, דבא הכתוב לומר שאין הכהנים אוכלים מלוקות, וכמ"ש ראב"ע ויקרא (יב, ז) שאין הכהן אוכל חטאת העוף.